

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et liv genoplevet i erindringen, Bind II 1842-49

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "Et liv genoplevet i erindringen", i Heiberg, Johanne Luise: *Et liv genoplevet i erindringen*, udg. af Niels Birger Wamberg , Gyldendal, 1973-74., s. 127. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-heibfr02-shoot-idm140151022044416.pdf> (tilgået 17. oktober 2021)

Anvendt udgave: Et liv genoplevet i erindringen

↪ Kun en af sæsonens mest søgte nyheder vil jeg af en og anden grund berøre, nemlig det franske femaktsstykke »Don Cæsar de Bazan«. Det franske teaters frembringelser, hvoraf vort for en del levede, var efterhånden blevet tyndere og tyndere. Ligesom en 128 gammel, sminket kokette smører tykkere og tykkere på af den sminke, der tidligere, brugt med smag, forskønnede hende, således måtte de franske forfattere bruge altid tykkere pensel, altid grellere farver til deres dramatiske arbejder, hvis de ville være visse på at vække de slumrende sjæle, der tyede til kunstens tempel for ikke rent at falde i dvale over livets trivialitet, som de manglede enhver løftestang til at hæve sig over. I sådanne tider græder de virkelige musere, thi med dem vil man igrunden intet have at gøre; det er kun maskerademuser, man ser op til, og kun for disse svinger man røgelsekarret. En sådan fransk nyhed, malet med den tykkeste pensel og de grelleste, spraglede farver, havde det danske Nationalteater optaget i sit repertoire, idet dets censor havde antaget »Don Cæsar de Bazan«. Michael Wiehe fik her for første gang lejlighed til at spille en karakterrolle, kongen af Spanien, der var en komplet latterlig figur; men Wiehe lagde sit interessante ydre, sin sjælfulte stemme, sit lidenskabelige blik til, og alle tænkte, at forfatteren virkelig havde leveret en karakteristisk figur, medens han kun havde leveret en hul dukke, som Wiehe pustede liv i og påklædte så vel, at man troede, der bag denne folderige kappe befandt sig et legeme. I Maritanas rolle havde jeg atter den glæde eller sorg, ligesom man vil tage det, at publikum fandt denne rolle en af mine fortrinligste. V. Holsts elskværdige personlighed passede særdeles vel til titelrollen; det forcerede deri modererede han, det godmodige og noble trak han frem, og da han var aldeles fri for affektation, hvortil denne rolle på mere end et sted opfordrede, så forelskede de unge københavnere sig i den ædle Don Cæsar de Bazan, og stykket blev i flere år et kassestykke. Heiberg kaldte bestandigt denne komedie en hundekomedie, og vi havde mange løjer over folks entusiasme ved denne storartede kunstnydelse. »I forekommer mig allesammen,« sagde han, »som påklædte hunde, der går på bagbenene, og når jeg ser på jer, sidder jeg i en angst for, at I som andre hunde skulle blive trætte af at gå på bagbenene og falde ned på alle fire.« Da jeg var enig med ham, sårede denne kritik mig ingenlunde, men opvakte kun min hjertelige latter, en latter, jeg selv under udførelsen af rollen havde ondt ved at holde tilbage; da nu tillige tilfældet eller indskydelsen - hvad man vil - gjorde, at fru Sødring spillede sin fornemme, komiske dame, der unægteligt var mere et dyr end et menneske, så lig en

129 pyntet hund og med en så uimodståelig komisk kraft, så var det ved fremstillingen af Maritana min væsentligste opgave ikke for publikums øjne at briste i latter, medens de sad rørt over mit interessante spil. Og dog hørte jeg dengang ofte, meget ofte damer udbrøde: »Således har De aldrig henrevet mig som i »Cæsar de Bazan!« Hvor behageligt en sådan ros klinger i ens øren, siger sig selv. Imidlertid, vi tog sagen fra den lystige side og sagde med jøden i »Østergade og Vestergade«: »Wenn det er Dem en fornøjelse, så er det også mig en fornøjelse.« Nielsen spillede den ældre adelsmand, kongens fortrolige i hans lidenskabelige kærlighed til Maritana. Han var som bekendt i årenes løb blevet overmåde tyk, og aldrig kan jeg glemme hans udseende i den spanske ridderdragt i dette stykke; jeg tror virkelig, at en lille nisse havde grebet Heibergs idé om de påklædte hunde, thi også han så unægteligt således ud, når øjet først var blevet åbnet for dette billede. Fru Sødring og jeg turde næppe på scenen se på hinanden af frygt for at briste i latter, når Nielsen stod der i den korte spanske kappe, med fjederbaretten trykket ned i øjnene og med et udtryk som en arrig, knurrende hund; thi også han kunne selvfølgelig se det uværdige i at spille slige roller. Nielsen var forresten udenfor scenen endnu en smuk mand til trods for sin færlighed og sine år. Den høje pande, de brede tindinger, det smukke, bløde, brune hår, den fintdannede næse og den veltalende mund, hvorfra den sonore stemme lød, det livlige, af en utilregnelig fantasi opbrusende, varme væsen gjorde, at man nok forstod den magt, som denne personlighed øvede på så mange. Når han med denne stemme, med den lidenskabeligste betoning påkaldte alle guders vidnesbyrd [for en løgn] begreb jeg godt, at de, der ikke var vant til at se ham i hans daglige folder, som ikke kendte, hvad der skjulte sig bag disse folder, at de troskyldigst troede på, hvad det den dag lå ham på hjerte at bilde dem ind. Forfængelige, nysgerrige, sladderagtige, for ikke at tale om [løgnagtige] mandfolk har altid været mig en vederstyggelighed, og desværre, disse halvmænd er ikke så sjældne. Men, besynderligt nok, har jeg aldrig kunnet trives i deres nærhed, så har de endnu mindre kunnet trives i min. Jeg er for dem det samme som katten i stuen er for mange; de bliver urolige, ufrie, indtil dette elektriske dyr atter er jaget ud ad døren; først da befinder de sig atter vel. Med Nielsen havde jeg det i de 130 senere år på en egen måde. Det så virkelig ud, som om had og kærlighed stred i hans sjæl lige overfor mig. Det utroligt lunefulde i hans karakter førte til, at han den ene dag uden grund gjorde mig sin kur og næste dag, atter uden at jeg vidste nogen grund hertil, var aldeles barnagtigt uartig og frastødende i sit væsen. Heiberg sagde, at det gik en med ham som med barometret: hver morgen måtte man skaffe sig underretning, om det var sunket eller steget. Det er umuligt andet, end at en sådan figur til daglig brug bliver til latter på teatret mellem personalet, til trods for den respekt, han som skuespiller måtte indgyde.